

Към всичко това, ние пък драговошно-щедро прибавяме още и сега унгарската, но, много добре и широко известно, прабългарската по произход, унгарокултурологически, да се надяваме, особено значимата и съществена за случая, дума *könyv* “книга”, която има своята основа, очевидно-безспорно, в секейската дума *könyű*, родствена на разпространената в почти всички славянски езици, най-старата заемка не изобщо от тюркските, а достатъчно конкретно, но все още малко общо, на първо време, от огуротюркските или което е същото – от българските, и възможно най-конкретно и точно най-накрая, от прабългарските, българските езици и диалекти, българската лекс. *книга*, стб. *кънигы*, наред с която дума, пак в старобългарския език от местния дунавскобългарски диалект е преминала и производната форма *кънигыни* “книжовник; писател”, заета от тук и в староруския език.

Между впрочем И. Добродомов [1971] е един от малкото езиковеди по Света, които полагат необходимите и достатъчни в известна степен усилия да открият и докажат именно като прабългарски по произход редица общославянски лексеми и все пак именно тук в никакъв случай не бива да се подминават някои неточности или пропуски, намерили място в специалната му статия за руската лекс. *книга*, при научно-популярното описание на която изобщо или само донякъде неоснователно-некоректно се твърди, че “Съвременните славянски езици получават тази дума като наследство от древния общославянски език основа, от която те произлизат.”; тя е “стара китайска заемка, достигнала до славяните с посредничеството на тюркоезичните народи, преди всичко на българите”; в основата на общославянската дума лежи “умалителното съществително име *күйниг*”; дунавските българи “скоро се претопяват сред славяните, като оставят на последните само названието *болгары* с няколко заети думи”; “От вече изчезналия български диалект е заета в славянските езици умалителната форма *күйниг*” и тази форма лежи в основата и на староруската дума *книга*, значението на която “напомня значенията в старославянския език”, по силата на това, че “староруският и старославянският са особено близки” [83-88].

В действителност и именно поради всичко това, българите са дали не само “на вси славяни книга да четат”, в това число и най-напред на русите, но така също и преди всичко и на унгарците, което трябва да е въпрос на национална чест и достойнство за самите унгарци да го знаят и признават велегласно пред целия Свят, защото нищо друго не принижва даден народ в очите на друг народ, колкото премълчаването или непризнаването на приносите и заслугите на този, втория народ за неговото, на първия в това изречение народ, морално-интелектуално въздигане и развитие, от което съвременният български народ ни най-малко няма да пострада или обеднее морално или материално, но все пак, по този начин се стига до преиначаването и дори до фалшификацията на един доста продължителен период от най-ранната история на унгарците, което в морално-етичен план изглежда някак си, доста некрасиво.

Тази изключително важна и значима в културно-просветно отношение дума *кънигы*, прабългарите са заели едновременно, разбира се, с присъщия ѝ денотат, т.е.

заедно с предмета, който тя обозначава, около началото на I хил. пр.н.е., което в действителност означава и това, че те още тогава са започнали и да пишат и четат буквите, не например от арменския език заедно с осетините, защото тогава най-малкото остава без етимологическа връзка и обяснение уйг. *kuin, kuinbitig* “книга”, а единствено и само от стария китайски език, където е лекс. **kung*, гласната от която най-вероятно е субституирана в съответния огуротюркски диалект или език, пак със зв. *u*, поради което прабългарската, но терминологически много по-точно и ясно, българската праформа като че ли трябва да изглежда не като възстановената лекс. **küinig*, неясно на какво основание представяна за старотюркска; още по-малко пък като лансираните за старочувашка **koñiv* или пък за дунавскобългарска **küiniv* (М. Фасмер), нито пък като **кѣниѹ* (А. Львов), а по-скоро би трябвало да има, според нас, вида **kuŋ*, въпреки че се предлага и кит. *küen küyæn* “свиток книжний” (А. Львов), заето и запазено като че ли и в *тмандж. kuŋ tu* “архивариус”, а в китайския език пък – в името на древнокитайския мъдрец и философ Конфуций, потвърждение на което като че ли е и еднаквият йероглиф, посредством който се изписват Името и неговият апелатив с кирилска транскрипция [кѹн] (КитРк, 433-434).

Впрочем единствено с оглед на този гласен зв. *u* намира достатъчно задоволително обяснение и старобългарският зв. *ъ*, който безспорно е краен резултат от съответната и характерна за старобългарския език етимологична фонетична промяна с по-следващо преразлагане на носовата сонорна и дифтонгизация на гласната, в резултат на което се стига и до различни нейни фонетични варианти в тюркските езици като уйг. *kuin, kuinbitig*, но особено показателна за който фонетичен процес е не руската, а тъкмо кавказобългарската заемка в осетинския език, където е обликът *kiunugæ*, докато угрофинските заемки като морд. *koñov*, унг. *könyv*, по линията на първата си гласна най-вероятно са собствено угрофинска субституция и по-късно развитие на българската тясна закръглена гласна към широка закръглена гласна с типично български преход *у-в*, срв. титл. *Qunwes*, според издателя равно на *Könyves*, т.е. “Книжовник, Книжник”, на маджарския крал Каломан, който “книгите познава” и “Светите места посещава”, където още “et exercitum Soldani Babilonie cum Hungaris et Zaculis effugavit” [Gombos-3, 2151]; чув. *йъвәр* “тежък”, *çавар* “уста”, но тур. *ağır, ağız*, за първото от които, между впрочем, обектно-исторически съвсем неадекватно-погрешно се постулира развитие и произход от несъществуващо *сртюрк. ağır*, производно посредством суф. *-ır* от корена на пак несъществуващото **ağ* (Eren), защото не само в старотурския език, но и в неговия предшественик огузския език в действителност и фактически няма зв. *ğ*, а единствено и само зв. *g*, именно поради което и формата на думата е не *ağır*, а *agır* (DLT).

След пренасянето и заемането на кит. **kuŋ* в българските езици и диалекти, българската вече по принадлежност и употреба лексема се адаптира и видоизменя според фонетичната структура на прабългарския език, в резултат на което се разлага крайният носов звук и между двата нови звука, получени на негова основа, се вмъква тясната незакръглена гласна - **kunig*, така че и тук, подобно на случая с

прабългарското мли *Борис*, се осъществява специфично тюркската по принцип и прабългарската в частност фонотактична реинтерпретация на едносричния фонетичен модел в двусричен [Dobrev 2004, 14-15], тъкмо която форма се и заема по вътрешноинтегративен път и в старобългарския език, като самата лексикална единица се насочва и включва в парадигмата на съществителните имена от женски род, благодарение на което тя придобива и словоизменителния суф. *-а*.

Ето защо напълно изключено е всички тези националноезикови и контактолингвистични форми и разновидности на една единствена и една и съща в основата и началото си дума праформа, в толкова голям брой генеалого-типологически различни и най-разнообразни езици, да водят своето начало от асир. *kunukku* “печать”, особено като се има предвид, че тюркските езици по принцип и българските езици и диалекти никога не са били в такъв тип, достатъчно близък етнолингвистичен контакт и взаимодействие с предноазиатските езици, при които да са налице необходимите и достатъчни културно-исторически условия предпоставка за заемането и преминаването именно на асирийската дума към българските езици и диалекти.

Това обаче не може да се каже за китайския език и неговите носители, с които българите имат най-тесен етнолингвистичен контакт и взаимодействие поне от последната четвърт на II хил. пр.н.е., достигащи през определени периоди до редовната практика на отвличане от страна на българите в степта на китайски селяни и занаятчии за попълване и поддържане на земеделско-занаятчийския сектор на тяхната икономика [вж. Крадин 2003, 145-146] и освен това, тъкмо при тук разглеждания случай е налице необяснимо-фрапантно разминаване и несъвпадение във формата и значението на асирийската дума и така възстановената огуротюркска праформа, което пък от своя страна и като цяло е не непременно задължителната културно-историческа основа предпоставка за заемането, а дважд по-необходимият и задължителен, собствено лингвистичен аргумент доказателство за едно такова преминаване и заемане на думата единствено и само от китайския към българския език.

В светлината на всичко това непременно трябва да се обърне внимание на онези български езиковеди, които са склонни или се опитват да прокарат асирийската етимология [БЕР-2, 497], че тя очевидно не може да се постави пред китайската не само поради очевидно-безспорни семантически трудности, но и поради категоричната необходимост да се обосноват и докажат достатъчно интензивно-тесни минали етнолингвистични контакти и взаимодействия между българите и предноазиатските племена и народи, каквато необходимост с оглед на китайците и китайския език изобщо не съществува и в тюркологическата лингвистика и историография съответните етнолингвистични контакти и взаимодействия са толкова подробно и многостранно описани, обосновани и доказани, че може преспокойно да се приемат за аксиоматически.

Именно поради всичко това, между впрочем, определено чиста фантастика са лишените от всякаква фактологическа основа псевдописания, според които и “едно понятие, свързано с основния атрибут на духовната култура – книгата” или пък “Прабългарското понятие књи́гъчии (от књи́га)” има корени, които отвеждат към “Шумеро-академския образец кунуку (царски надпис)” като елемент на “шумеро-академската цивилизация”, и при които писания само арогантно-абсолютното невежество може да твърди, че думата не се среща в тюркските езици и че не е характерна за тюркските народи, защото “това са понятия, които произлизат от една древна културна среда, различна от тюркската” (П. Добрев).

Всъщност и в действителност, това пределно лингвистично невежество и научна наглост му се посочват не, ами направо му се удрят в суратя на “древнобългариста” още и от специално “привлечените” за случая, лични негови “консултанти”, според които “On 10 Apr 1999 10:13:24 GMT, e.karloukovski@uea.ac.uk (Vassil Karloukovski) wrote: In article, cluster.user@yale.edu says KNIGA - a book. KKHbN (‘to write’) Lezgin Attested since the X c. AD in the [LRS, 171-172] form of KUNUKKU (‘a royal inscription’) – Accadian; KbNIGACHII (‘a bookman’) turkic *ku"ynig < chinese k`u"en "roll", hung. ko"nyv < oghur *ku"niv, mordiv. ko*ny*ov < old chuvash *ka*ny*Iv, chuvash ke~neke < russian, old uyghur ku"in, ku"in bitig (bitig "book" < chinese also) + turkic c,i, there is also the Armenian "knik" (a seal), which together with Lezgin "kh'n" (to write) are probably derived from the Mesopotamian, the lezgin word is kx^in (x^ representing palatal x), it very well be denominal from a word for book, now replaced by arabic kita:b, borrowed from the bulghar or common turkic word coming from chinese”, което много сериозно и справедливо обвинение във вопиюща некомпетентност оставяме и препредаваме и за нашите читатели, не само с присъщия за Интернет, малко странен “английски” правопис, но и без какъвто и да е коментар, при все че то наистина си има нужда от някои сравнително уместни поправки, добавки и уточнения, до които обаче заинтересованият читател може и сам да достигне на основата на една по-внимателна съпоставка с текста преди това.

Най-новата ни прабългаристика, а оттук и медиевистиката като цяло гъмжи от лингвистични куриози, нелепости и недоразумения, но ако трябва да бъдем по-точни, макар и като нарушаваме добрия тон, от лингвистични тъпотии и простотии, стигащи до там, че относно етимолого-лингвистичен проблем, по който вече 150 год., маса наши и чужди, по-малки или по-големи езиковеди си блъскат главата и като резултат са довели нещата до един общо взето задоволителен край, изведнъж на сцената се изтъпанчва някой си Никой и най-безсрамно-нагло заявява, че именно той, и по този фундаментален проблем е направил Голямото, не само и единствено за българската, но и за цялата световна наука, откритие: “И доста неочаквано между тези термини откриваме едно понятие, свързано с основния атрибут на духовната култура – книгата, ...на което не е обръщано внимание досега...”; “Езиковедите вече сериозно обсъждат въпроса дали и изходната основа, залегнала в това понятие – думата “книга” – не е от прабългарски произход” [Добрев П. 1991, 152] – книгата, Петърчо, книгата, ако повече

беше залягал над книгата и ако не беше голямата ти лакомия, нямаше да се..., хайде, от мен да мине, то си и има и по-благозвучна дума, евфемизъм, изпонацапаш толкова... [вж. Младенов 1979, 117-118; Иванова-Мирчева, Хараламбиев 1999, 64; Цейтлин 1977, 121-122; ССТМЯз-1, 433-434; РЧвСл, 679,803; DLT-4, 9-10, вж. и срв. Львов 1972, 226-227; Discussions in sci.lang 1999; БЕР-2, 496-498; Фасм-2, 262-263; Egen, 3-5, срв. Добрев П. 1991, 152-155, подчерт. – И.Д.]